

ДИЗАЙН ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Об'єктивна необхідність інтеграції України в європейський освітній простір послужило підставою того, що у вітчизняній освіті став набирати силу вектор розвитку, одним із системоутворюючих компонентів якого є дизайн як проектна складова підготовки майбутніх учителів технологій. З цих позицій розглядається необхідність модернізації традиційної дидактичної системи вузівської педагогічної освіти і створення умов, що дозволяють кожному студенту здобути уміння та навички самостійно проектувати процес навчання відповідно до потреб, здібностей і можливостей.

Соціально-економічні зміни в країні висунули нові вимоги до професійних кадрів, а отже, і нові вимоги до вищої освіти. Освіта в сучасних умовах повинна бути націлена на формування у майбутнього випускника таких якостей, які здатні задовольнити вимоги роботодавців: вміння працювати в команді, приймати самостійні рішення, бути ініціативним і схильним до новітніх інновацій технологій.

З переорієнтацією системи освіти на принципи гуманізму та демократизації сучасного суспільства зростають вимоги до особистості педагога. Найважливіша з них – високий професіоналізм, який акумулює інтерес фахівця до педагогічної діяльності.

Одним із необхідних елементів культури сучасної людини є освіченість у галузі дизайну, отримання якої повинно розпочинатись на стадії формування естетичних потреб та смаків, тобто з самого дитинства. Про необхідність упровадження та розвитку дизайн-освіти в Україні мова йшла ще з 80-х років минулого сторіччя, а сучасний напрям країни на європейську інтеграцію вимагає пріоритетного вирішення цієї проблеми [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про те, що проблеми професійної компетентності майбутніх дизайнерів торкається велика кількість дослідників: І. Герасименко (технології виробництва художньо-конструкторського формотворення); В. Даниленко, Є. Лазарев (дизайн як техноестетична система); О. Трошкін (розвиток ініціативності майбутніх дизайнерів у процесі навчально-творчої діяльності); В. Прусак (підготовка дизайнерів у вищих навчальних закладах).

Мета статті Здійснити аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми дизайн-освіти сучасного вчителя технологій та на її основі визначити можливості підготовки майбутніх учителів технологій до впровадження елементів основ дизайну на уроках трудового навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Технологічно зумовлена професійна дизайн-освіта стає невід'ємною складовою українського національного дизайну і сприяє активізації не лише мистецької, а й академічної дизайн-освіти. Варто зазначити, що до переліку програмового забезпечення профільного навчання у 10-11 класах загальноосвітньої школи включено курс «Основи дизайну», у якому запропоновано учням вибір профілів промислового, графічного, ландшафтного дизайну, дизайну костюма і дизайну середовища. У Тернопільському національному педагогічному університеті ім. В. Гнатюка за напрямом підготовки «Технологічна освіта» (спеціалізація Дизайн предметного середовища) передбачається підготовка фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр з присвоєнням кваліфікації магістр освіти (трудове навчання і технології).

Аналізуючи навчальні програми з різних предметів можна побачити досить великі можливості для формування початкових знань учнів загальноосвітньої школи з основ дизайну. Не є виключенням і трудове навчання, яке широким спектром охоплює різні види діяльності, у тому числі і проектну, а тому його можна вважати пропедевтикою дизайнерської діяльності. І хоч провідними теоретиками, педагогами-дизайнерами, неодноразово наголошувалось на необхідності включення дизайну в освітні програми на всіх рівнях освіти (дошкільному, шкільному, вищому), робота в цьому напрямі ведеться недостатня і в основному зосередилась у позашкільних навчальних закладах освіти у вигляді гурткових занять. Важливу роль для впровадження початкової дизайн-освіти у школах може відіграти дизайн-підготовка майбутніх учителів технологій.

Подальший розвиток спеціальностей і спеціалізацій творчого спрямування неможливо уявити без урахування досвіду найбільш геніального творця та «дизайнера» – оточуючого нас природного середовища. Найдревнішим учителем у розвитку практичної та розумової діяльності людини була природа. Більшість загальнонаукових принципів та аспектів розвитку життєдіяльності людини базувались на закономірностях природних явищ, що знайшло своє відображення в формуванні освітніх напрямків та концепцій. Упровадження дизайну в систему освіти започаткувала найвідоміша німецька школа Баухауз. На основі якої було створено особливу, розроблену В. Гропіусом єдину систему освіти, де «чисте та ужиткове мистецтво розвивалися у гармонійному взаємозв'язку» [1].

Система освіти протягом довгострокового періоду розвивалась у двох незалежних напрямках: гуманітарному і природничому. Довгий час ці два напрями домінували в соціальній, культурній та

освітнянській системах. Наявність ще одного напрямку освіти – проектного – не враховувалась, тому що його не визнавали як галузь наукової діяльності. Цей напрям не мав адекватного найменування, його зміст не був визначений методологічно.

Аналіз закордонного досвіду педагогічних систем різних країн вказує на особливу зацікавленість дизайн-освіти у всіх сферах життя, а в таких країнах, як Великобританія, Японія цю проблему піднесено до рангу державної політики. Проте в Україні розвиток дизайн-освіти не розглядається як необхідна складова загальної багатоступеневої освіти, що викликає необхідність перегляду концепції освіти загалом і вимагає створення національної програми розвитку дизайну як дисципліни.

Реалії сучасності призвели до становлення нового бачення природи дизайну – як проектної культури та напрямку освіти. Головною задачею дизайну є концептуалізація та втілення нових оригінальних предметних форм, призначених слугувати певним утилітарно-функціональним та естетичним потребам людини. Дизайн у своїй основі скерований до витоків природи та матеріальної культури і використовує в якості провідних методів мистецтво творчого винаходу, побудови об'ємно-просторової структури та формоутворення в матеріалі. Головним інструментарієм дизайну є мова архітекtonіки, що еквівалентна мові наукових гіпотез і гуманітарної культури. Дизайн має особливі, приналежні тільки йому засоби, методи та принципи осмислення і репрезентації проектних рішень. Освіта в галузі дизайну є достатньо молодого за віком, кожний з освітніх напрямів у дизайні включає такі аспекти: передачу та набуття знань про об'єкти, що вивчаються; вироблення навичок у відповідних методах досліджень та їхньому логічному аналізу; посвячення в систему уявлень і цінностей суміжних культур [2].

Дизайн – художньо-технічна діяльність із розробки промислових виробів з високими споживчими властивостями і естетичними якостями, з формування гармонійного предметного середовища житлової, виробничої та соціально-культурної сфер [3].

Розуміння сутності розвитку в галузі дизайн-освіти завжди було пов'язане зі спеціальною підготовкою дизайнерів до професійної проектно-технологічної діяльності. Майбутній фахівець у галузі дизайну повинен вміти проектувати, здійснювати творчий пошук на основі нових наукових і технічних ідей, створювати принципово авторські вироби, забезпечувати високі художні якості проєктованих моделей. Дизайнер повинен володіти не тільки достатніми вміннями і знаннями в спеціальних галузях (техніка, кольорознавство, ергономіка, естетика), а й професійно володіти певними прийомами оформлення композицій: добре розбиратися в закономірностях побудови об'ємно-просторових структур, уміти пропорціонувати, використовувати масштаб, контраст, правильно застосовувати кольорову гамму, тональні співвідношення і світлотінь. Він відпрацьовує теорію художнього конструювання, і займається науково-методичною роботою, прагнучи при цьому знайти найбільш раціональний спосіб створення авторської, цілісної структури і гармонійної форми виробу.

Одним із напрямів дизайнерських здібностей розвитку студентів є надання їм теоретичних знань і практичних умінь і навичок обробки конструкційних матеріалів та використання різних видів підручного матеріалу, що зазвичай підлягає утилізації, для виготовлення екологічних проєктів, перетворення штучного оточення людини з максимальним використанням цих матеріалів.

Використання здобутих знань і вмінь під час навчання учнів на заняттях технологій дасть можливість майбутньому викладачеві виховувати у них здатність пізнання реалій оточуючого світу з можливістю його подальшого перетворення, водночас учні, переробляючи і використовуючи непридатні матеріали, в свою чергу будуть залучатися до екологічного виховання, а процес проектування і створення з цих матеріалів сприятиме розвитку майстерності, просторової уяви, фантазії та художнього смаку.

Однією з найважливіших специфічних завдань у дизайнерській роботі є найбільш доцільне втілення в зовнішньому вигляді спроектованого виробу їхнього призначення та функціональної суті. Наукові дослідження в галузі біоніки формоутворення сприяють визначенню досконалості, організованості, раціональності, логічної стрункості, гармонії зовнішнього та внутрішнього аспектів у дизайнерській діяльності. Сукупність методик навчання розвивають у майбутніх вчителів технології розуміння необхідності дотримання в об'єктах, що проєктуються, гармонійної єдності з природою, корисності, надійності та краси [2].

Біотектоніка є засобом гуманізації і всебічної гармонізації створюваних виробів під час навчання майбутніх педагогів-дизайнерів. Біоніка – це природний результат діалектичного розвитку науки і техніки. Біоніка в дизайні є одночасно і наукою, і мистецтвом, аналізом та синтезом нового пізнання, пошуку оригінального, незвичайного, перспективного.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Виходячи з вищезазначеного, майбутній учитель технологій повинен вміти у простій і доступній для сприйняття формі ознайомити школярів із основними напрямками дизайнерською діяльністю та її, термінологією та поняттями, розвивати практичні вміння і навички у проектно-технологічній діяльності та розвитку творчих здібностей, нестандартного мислення, формувати естетичну та загальну культуру учнів.

Трудове навчання, створюючи передумови до занять дизайном, має естетичний вплив на людину, гармонізує її спосіб мислення, почуття, бачення світу, а значить студенти, які навчаються за напрямом

підготовки «Технологічна освіта», отримують естетичний розвиток, що в комплексі допомагає готувати майбутнього вчителя до впровадження дизайн-освіти в загальноосвітній школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даниленко В. Я. Основы дизайна : [учебное пособие] / Виктор Яковлевич Даниленко. – Харьков : ХДАДМ, 2003. – 18 с.
2. Марушак О. В. Дизайн як проектна складова підготовки майбутніх учителів технологій / О. В. Марушак, І. В. Горбенко, Д. К. Ключенок // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2014. – Вип. 38. – С. 339-344. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2014_38_73
3. Російсько-український словник-довідник з інженерної графіки, дизайну та архітектури : [навчальний посібник] / С. А. Антонович, Я. В. Василюшин, В. А. Шпільчак. – Львів: Світ, 2001. – 240 с.
4. Тименко В. П. Становлення академічної дизайн-освіти / Володимир Петрович Петренко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: науковий журнал. – Вип. 31 – Житомир, 2007 – 284 с.

Пацалюк О.

Науковий керівник – проф. Терещук Г. В.

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ОСНОВИ ДЕКОРАТИВНО- УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА»

В умовах модернізації освітньої системи України, спрямованої на інтеграцію до європейського простору, особливої актуальності набувають завдання виховати українську інтелігенцію, якій був би притаманний високий рівень естетичної культури. Сформований естетичний смак відіграє ключову роль як для особистісного розвитку кожного індивіда, так і для зміцнення української державності на засадах національного мистецтва.

У зв'язку з цим виняткового значення набуває підготовка майбутніх учителів-технологій, ерудованих спеціалістів, фахівців нової генерації, які можуть адекватно сприймати та поцінувати національне мистецтво, зберігати традиції, примножувати духовні й матеріальні цінності власного народу. Відповідно – стрижневим завданням у сучасній педагогічній теорії і практиці постає формування естетичних смаків у майбутніх педагогів, особливо це стосується вчителів технологій, так як саме їм доведеться навчати та виховувати школярів, використовуючи як метод надбання народного декоративно-ужиткового мистецтва.

Мета статті: обґрунтувати підходи до осмислення сутності естетичного смаку: соціально-історичний, культурологічний та особистісний, та методи і засоби впливу на формування естетичного смаку.

Аналіз наукових досліджень дає змогу констатувати, що проблема естетичного виховання у педагогіці інтерпретується, передусім як реально існуюча можливість послідовного залучення особистості до системи естетичних цінностей. Це важливо, оскільки естетичні цінності розповсюджуються у структурі суспільних відносин по-різному: засоби масової інформації, твори мистецтва, етнокультурні традиції, побут, які до деякої міри передають уявлення і поняття прекрасного, акумульовані в суспільній свідомості емоції, почуття та переживання, пов'язані із еталонами краси у сфері навколишнього, взаємин між людьми, мистецтва, навчання і творчості.

Естетична вихованість, як наукова категорія на сьогодні трактується як органічна єдність «...розвинених природних сил, здібностей сприйняття, емоційного переживання, уяви, мислення і художньо-естетичної освіченості... немислима без розвиненого художнього смаку, здатності почування і оцінки досконалості або недосконалості, єдності чи протилежності змісту і форми в мистецтві і житті» [3].

Виявом естетичної вихованості в особистісному плані є естетичний смак як духовна категорія. Він вирізняється певною мірою осмислення естетичних позицій суспільства та інших людських якостей. При умові усвідомлення власного ставлення до світу естетичний смак може стати суб'єктивною позицією особистості, яка дає змогу встановлювати естетичну цінність предметів і явищ реального життя та їх відображення у мистецтві.

Загалом у трактуванні сутності естетичного смаку сучасна психолого-педагогічна наука виділяє три підходи: соціально-історичний, культурологічний та особистісний. І це логічно, оскільки з цих позицій ми можемо прослідкувати специфіку генези естетичного смаку.

Одним із найбільш поширених в сучасній науковій практиці є трактування поняття «естетичний смак» як *соціально-історичної категорії*. Естетичний смак людини за своєю природою тісно пов'язаний з культурною спадщиною багатовікового розвитку суспільства. З цієї т.з. естетичний смак є відображенням суспільної практики. Його становлення залежало від зовнішніх чинників впливу, а саме: накопичених знань, уявлень, сформованих на певному історичному етапі розвитку кожного з суспільних формацій та покладених в основу естетичного ставлення до навколишньої дійсності, мистецтва.

Розглядаючи підходи до трактування сутності естетичного смаку як соціально-історичної категорії можна стверджувати: в історії розвитку суспільства знаходимо чимало прикладів того, як інтерпретувалася сутність естетичного смаку, вирішальна роль у його трактуванні відігравали суспільні здобутки, що формували світоглядні, релігійні, наукові, уявлення про це явище.

Трактування естетичного смаку як культурологічної категорії також доволі поширене у сучасній теорії і практиці і відображає бажання суспільства пов'язати це поняття з процесами художньої творчості. Дійсно – роль